

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ: " Η ελευθερία της συνάθροισης και η διακοπή της κυκλοφορίας

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

- Εισαγωγή
- Κεφάλαιο Α"
 - Ιστορική διαμόρφωση και κατοχύρωση του δικαιώματος της συνάθροισης στο Σύνταγμα
 - Ορισμός της συνάθροισης
 - Προϋποθέσεις της συνάθροισης
 - Περιεχόμενο της συνάθροισης
 - Είδη συναθροίσεων
- Κεφάλαιο Β'
 - Φορείς και πεδίο ισχύος του δικαιώματος της συνάθροισης
 - α) Φυσικά - Νομικά Πρόσωπα
 - β) Έλληνες - Αλλοδαποί
 - Αποδέκτες του δικαιώματος συνάθροισης
- Κεφάλαιο Γ'
 - Περιορισμοί του δικαιώματος της συνάθροισης
 - α) Γενικοί Περιορισμοί - Το ζήτημα της διακοπής της κυκλοφορίας
 - β) Ειδικοί περιορισμοί
 - Δυνατότητα απαγόρευσης των υπαίθριων συναθροίσεων
 - Ειδικές κυριαρχικές σχέσεις
- Κεφάλαιο Δ'
 - Βασικά στοιχεία της συνάθροισης
 1. Οντολογικό - τελεολογικό στοιχείο, γεωγραφικό - τοπικό στοιχείο
 2. Διαστάσεις του δικαιώματος της συνάθροισης
 3. Επιθετική συνάθροιση
 4. Αναστολή του δικαιώματος της συνάθροισης

- Περίληψη , λήμματα
- Βασικά συμπεράσματα
- Βιβλιογραφία

Εισαγωγή

Η ελευθερία της γνώμης αποτελεί μια από τις βασικότερες ελευθερίες του ατόμου. Είναι θεμελιώδους σημασίας για κάθε άτομο να δύναται να εκφράσει την άποψή του για οιοδήποτε ζήτημα ελεύθερα και οποτεδήποτε. Όμως, η διαμόρφωση, έκφραση αλλά και διάδοση της γνώμης δεν γίνεται από έναν άνθρωπο μόνο του αλλά σε συνδυασμό με άλλους ανθρώπους. Έτσι, αυτός ο συνδυασμός οδηγεί στην προσωρινή μορφή της συνάθροισης (ή και στη διαρκή μορφή της ενώσεως προσώπων).

Αυτό ακριβώς το δικαίωμα της συνάθροισης πραγματεύεται και αναλύει η εν λόγω εργασία. Όχι όμως μόνο αυτό το δικαίωμα. Πραγματεύεται το δικαίωμα της συνάθροισης σε συνδυασμό με τη δυνατότητα διακοπής της κυκλοφορίας. Αυτό σημαίνει εάν κάποιος μπορεί, στο όνομα του δικαιώματος της συνάθροισης, να προβεί σε παρακώλυση της κυκλοφορίας.

Πιο αναλυτικά, κατ' αρχήν αναλύεται η ιστορική διαμόρφωση του δικαιώματος της συνάθροισης καθώς επίσης και η κατοχύρωση του δικαιώματος αυτού στο Σύνταγμα, μέσα από διάφορα ιστορικά γεγονότα που έλαβαν χώρα όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη και στην Αμερική.

Εν συνεχεία, παρατίθεται ειδικότερα ο ορισμός της συνάθροισης, ποιες είναι οι προϋποθέσεις ώστε μια συνάθροιση να απολαμβάνει την προστασία του άρθρου 11 του Συντάγματος καθώς επίσης και ποια είδη συναθροίσεων υπάρχουν.

Πολύ σημαντικό στοιχείο για τη διεξοδική διερεύνηση του θέματος αυτού είναι και ο εντοπισμός των φορέων και των αποδεκτών του δικαιώματος της συνάθροισης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, γίνεται πληρέστερα αντιληπτό ποιοι είναι εκείνοι που μπορούν να επικαλεστούν αυτό το δικαίωμα, όπως και κατά ποιων αυτό ισχύει.

Στη συνέχεια της εργασίας, γίνεται εκτενής αναφορά στους περιορισμούς που υφίσταται το δικαίωμα της συνάθροισης.

Ακόμα, η αναφορά στη δυνατότητα απαγόρευσης των υπαίθριων συναθροίσεων είναι κεφαλαιώδους σημασίας αφού βρίσκεται σε άμεση σχέση με το ζήτημα της διακοπής της κυκλοφορίας.

Στο τέλος της εργασίας, αναλύονται ειδικότερα στοιχεία της συνάθροισης, όπως το οντολογικό, τελολογικό, γεωγραφικό και το τοπικό στοιχείο, είναι ιδιαίτερο είδος συνάθροισης (επιθετική συνάθροιση) όπως επίσης και η δυνατότητα αναστολής του δικαιώματος αυτού.

Εν κατακλείδι, το δικαίωμα της συνάθροισης είναι ένα δικαίωμα το οποίο απευθύνεται όχι στο απογυμνωμένο από κάθε κοινωνικό προσδιορισμό άτομο αλλά στον άνθρωπο

όπως υπάρχει και ζει στην κοινωνική πραγματικότητα μαζί με άλλους ανθρώπους ενταγμένους σε κοινωνικές ομάδες. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο αυτό το δικαίωμα αποτελεί ένα απ' τα σημαντικότερα δικαιώματα μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

(Ιστορική διαμόρφωση και κατοχύρωση του δικαιώματος της συνάθροισης στο Σύνταγμα)

Η ελευθερία των συναθροίσεων αναπτύχθηκε πρώτα νομολογιακά στην Αγγλία ως παρεπόμενο της ελευθερίας του λόγου.

Βέβαια, η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη της Γαλλικής Επανάστασης αρχικά αγνόησε την ελευθερία του συνέρχεσθαι αλλά δύο χρόνια αργότερα αυτή κατοχυρώθηκε στο γαλλικό Σύνταγμα του 1791 το οποίο όρισε ότι "το Σύνταγμα εγγυάται την ελευθερία των πολιτών όπως συνέρχονται ησύχως και αόπλως, συμμορφούμενοι προς τους αστυνομικούς νόμους".

Την ίδια εποχή η ελευθερία του συνέρχεσθαι αναγνωρίστηκε και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Έτσι, η Πρώτη Αναθεώρηση (First Amendment 1791) του ομοσπονδιακού Συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής του 1787 απαγόρευσε στο Κογκρέσο να ψηφίζει νόμους που περικόπτουν (abridge) " το δικαίωμα του λαού να συναθροίζεται ειρηνικά". Τα γαλλικά συνταγματικά κείμενα του 1791 και του 1793 διακήρυξαν το δικαίωμα των πολιτών να συναθροίζονται ήσυχα και άοπλα στην πράξη όμως η ελευθερία συναθροίσεως υποβλήθηκε σε συχνούς και έντονους περιορισμούς.

Στην Ελλάδα αρχικά τα συντάγματα της περιόδου του υπέρ της Ανεξαρτησίας αγώνα, αγνόησαν την ελευθερία του συνέρχεσθαι ενώ αυτή τη γραμμή υιοθέτησε και το Σύνταγμα του 1844.

Όμως, από το άρθρο 19 του βελγικού Συντάγματος του 1831 και από το δανικό Σύνταγμα του 1849 εισήχθη στην Ελλάδα για πρώτη φορά η κατοχύρωση της ελευθερίας της συνάθροισης στο Σύνταγμα του 1864 κι έμεινε αναλλοίωτη ως το 1952.

Το άρθρο 11 του ισχύοντος Συντάγματος περιέχει ορισμένες προσθήκες διευρυντικές ή περιοριστικές της ελευθερίας που καθιστούν την ρύθμιση στο σύνολό της λιγότερο φιλελεύθερη από εκείνη των προγενέστερων συνταγματικών διατάξεων.

Για πρώτη φορά, εξουσιοδοτείται η Αστυνομία να απαγορεύει γενικώς τις υπαίθριες συναθροίσεις δηλαδή να αναστέλλει το πολιτικά σπουδαιότερο μέρος της ελευθερίας συναθροίσεως. Η νομολογία πάντως είναι περιοριστική των εξουσιών της αστυνομίας.

Ειδικό νόμο περί συναθροίσεων εξέδωσε για πρώτη φορά η δικτατορία της 21^{ης} Απριλίου του 1967. Πρόκειται για το νομοθετικό διάταγμα 794/1971 "περί δημοσίων συναθροίσεων" που εξακολουθεί να ισχύει αν και περιέχει πολλές αντισυνταγματικές διατάξεις. Αλλά και οι προηγούμενες διατάξεις δεν καταργήθηκαν ρητώς, με αποτέλεσμα μια δικαιοκρατικά

απαράδεκτη νομοθετική σύγκυση και αβεβαιότητα. Δεν είναι όμως μόνο ο δημοκρατικός νομοθέτης που επέδειξε αδράνεια αλλά και η νομολογία σχετικά με τις συναθροίσεις είναι ελάχιστη.

(Ορισμός της συνάθροισης)

Συνάθροιση της οποίας την ελευθερία κατοχυρώνει το άρθρο 11 του Συντάγματος είναι η συγκέντρωση ιδιωτών με τον κοινό σκοπό είτε να εκφράσουν ή να ανταλλάξουν γνώμες ή πληροφορίες είτε να εκδηλώσουν ή προβάλλουν γνώμες, φρονήματα ή αιτήματα. Έτσι γίνεται σαφής η ιδιαίτερη γεινίαση του δικαιώματος αυτού με την ελευθερία της γνώμης και του λόγου καθώς και τη φιλελεύθερη δημοκρατική διαδικασία της διαμορφώσεως της λαϊκής θελήσεως.

Αρα η συνάθροιση δεν πρέπει να συγχέεται εννοιολογικά με τη συγκέντρωση η οποία γίνεται τυχαία και χωρίς προηγούμενη συνεννόηση σε τόπο προσιτό σε όλους.

Οι συμμετέχοντες σε μια συνάθροιση συμερίζονται ένα κοινό σκοπό που τους ξεχωρίζει από τους άλλους. Η απλή συρροή κόσμου, ο απλός συνωστισμός ανθρώπων δεν είναι συνάθροιση.

(Προϋποθέσεις της συνάθροισης)

Στο άρθρο 11 υπάγονται όλες οι δημόσιες συναθροίσεις είτε διεξάγονται στο ύπαιθρο είτε σε κλειστό χώρο.

Μία συνάθροιση σε κλειστό χώρο είναι εκείνη που διεξάγεται σε στεγασμένο ή μη χώρο ο οποίος είναι περιφραγμένος με τρόπο που να μην επιτρέπει στους εκτός αυτού ευρισκόμενους να συμμετάσχουν στη συνάθροιση χωρίς την άδεια των οργανωτών της συναθροίσεως. Η συνάθροιση δεν είναι κλειστή εάν μεγάφωνα ή τηλεοπτικές οθόνες επιτρέπουν σ' αυτούς που βρίσκονται εκτός αυτού του κλειστού χώρου να παρακολουθούν τη συνάθροιση. Υπαίθρια είναι η συνάθροιση που δεν διεξάγεται σε κλειστό χώρο. Στατιστικά οι υπαίθριες συναθροίσεις είναι πολύ λιγότερες από εκείνες που διεξάγονται σε κλειστό χώρο. Πολύ μεγαλύτερη όμως είναι τόσο η πολιτική τους επιρροή όσο και η διακινδύνευση της δημόσιας τάξης που μπορεί να συνεπάγονται. Γι' αυτό και η συνταγματική εξουσιοδότηση προς της αστυνομία να παρίσταται σε μια συνάθροιση ή και να την απαγορεύει περιορίζεται στις υπαίθριες συναθροίσεις.

Το ν.δ. 794/1971 που χαρακτηρίζει συνάθροιση σε κλειστό ασκεπή χώρο με περισσότερη των 10.000 ατόμων ως υπαίθρια συνάθροιση δεν βρίσκει έρεισμα στο Σύνταγμα.

Όμως η συνάθροιση προστατεύεται από Σ.11 μόνο όταν είναι ήσυχη και άοπλη.

Ήσυχη είναι η συνάθροιση που οργανώνεται εξαρχής και διεξάγεται χωρίς την επιδίωξη, άσκηση ή ανοχή βίαιης επιβολής ορισμένων σκοπών.

Η θορυβώδης διεξαγωγή της συναθροίσεως δεν της στερεί την ιδιότητα της "ήσυχης συναθροίσεως".

Βέβαια, αν η προϋπόθεση του "ησυχως συνέρχεσθαι" λαμβανόταν υπόψη κυριολεκτικά

τότε λίγες θα ήταν οι υπαίθριες συναθροίσεις οι οποίες θα προστατεύονταν απ'το άρθρο 11. Όμως, η αρχή της αναλογικότητας απαγορεύει τη διάλυση μιας συνάθροισης λόγω της διάπραξης ενός απλού παραπτώματος.

Έτσι, η επιταγή της ησυχίας περιορίζεται ουσιαστικά στην απαγόρευση της βιαιοραγίας. Όμως πρέπει να προβούμε σε μια διάκριση. Η βία μπορεί να στρέφεται προς τα έξω, να προέρχεται από έξω ή να ασκείται μες στη συνάθροιση.

Έτσι: Α. Αν η βία προέρχεται από το σύνολο της συναθροίσεως: η συνάθροιση δεν διεξάγεται ησύχως και δεν προστατεύεται απ'το Σ.11.

Β. Όταν η βία προέρχεται μόνο από μερικούς συναθροιζόμενους παρά τη θέληση των διοργανωτών: την προστασία του Σ.11 χάνουν μόνο οι βιαιοπραγούντες και όχι η συνάθροιση στο σύνολό της.

Γ. Όταν ασκείται βία με σκοπό τη διάλυση μιας συνάθροισης: μια νόμιμη συνάθροιση δεν μεταβάλλεται σε παράνομη επειδή τρίτοι την διαταράσσουν παράνομα. Αντίθετα, η αστυνομία πρέπει να προσφέρει την προστασία της στη διαταρασσόμενη συνάθροιση. Η διάλυση της συνάθροισης μετά από επίθεση είναι θεμιτή μόνο όταν αποδειχθεί ή είναι προφανές ότι η αστυνομία δεν είναι σε θέση να αποκρούσει την επίθεση ενώ η διατάραξη δημόσιας συνάθροισης τιμωρείται ποινικά. Επιπροσθέτως, όσον αφορά μάσκες προσώπου, στολές και άλλα διακριτικά σήματα, αυτά εναντιώνονται στην έννοια της "ήσυχης" συνάθροισης μόνο σαν σύμβολα και διεγερτικά βίας.

Επίσης, δεν είναι ήσυχες, οι συναθροίσεις όπου οι διαδηλωτές επιδιώκουν ή επιφέρουν σοβαρή παρακώλυση της συγκοινωνίας σε κεντρική αρτηρία της πόλης, με το να στέκονται, να κάθονται ή να ξαπλώνουν στο δρόμο ή να απαγορεύουν την κυκλοφορία πεζών ή οχημάτων. Αυτό ισχύει επίσης και για την παρακώλυση λειτουργίας κοινωφελών εγκαταστάσεων π.χ. μέσων συγκοινωνίας. Αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο όταν οι διαδηλωτές ανάβουν φωτιές ή αναγείρουν οδοφράγματα. Ακόμα δεν είναι ήσυχες οι συναθροίσεις που επιδιώκουν ή επιφέρουν τη ματαίωση ή παρεμπόδιση της λειτουργίας ή τον εκφοβισμό κρατικών ή άλλων δημοσίων οργάνων ή ενός πολιτικού κόμματος ή ενός συνδικάτου ή σωματείου ή μιας εκλογικής ή άλλης συνάθροισης. Όσον αφορά την 2^η προϋπόθεση του άρθρου 11 του Συντάγματος, άοπλη είναι η συνάθροιση που διεξάγεται χωρίς την παρουσία ενόπλων προσώπων ή τη χρησιμοποίηση οιονδήποτε αντικειμένων ως όπλων.

Αν οι οργανωτές ή ορισμένοι απ' αυτούς επιτηρητές ή όργανα τάξεως είναι ένοπλοι, τότε και η συνάθροιση καθ' εαυτή πρέπει να θεωρηθεί ένοπλη.

Όμως απλώς η παρουσία ορισμένων ενόπλων προσώπων δεν θέτει αυτομάτως όλη τη συνάθροιση εκτός της προστασίας του άρθρου 11 αλλά μόνο τα ίδια τα ένοπλα πρόσωπα.

Όπλα είναι κυρίως τα ειδικά κατασκευασμένα για προσβολή της ανθρώπινης ζωής, ακεραιότητας ή υγείας αλλά και οποιαδήποτε άλλα κατάλληλα για επίθεση αντικείμενα που δεν έχει κανείς συνήθως επάνω του (π.χ. μαχαίρια, λοστοί). Οποιος φέρει πάνω του τέτοια αντικείμενα θεωρείται ένοπλος.

Επίσης, όπλα θεωρούνται όλα τα άνωθεν αναφερόμενα αντικείμενα τα οποία χρησιμοποιούνται μ' αυτόν τον τρόπο και σκοπό δηλαδή για να προσβάλλουν την ανθρώπινη ζωή, σωματική ακεραιότητα και υγεία.

Έτσι, σ' αυτό το σημείο, η συνάθροιση δεν είναι "ήσυχη" και γι' αυτό το λόγο δεν απολαμβάνει την προστασία του άρθρου 11.

(Περιεχόμενο της συνάθροισης)

Περιεχόμενο της ελευθερίας συναθροίσεως είναι η ελευθερία οργάνωσης, διεξαγωγής, διευθύνσεως ή προπάντων συμμετοχής σε μια οποιαδήποτε συνάθροιση χωρίς δυσμενείς συνέπειες.

Μ' αυτή την ελευθερία δεν συμβιβάζεται η απαίτηση οποιασδήποτε άδειας εικάσεως ή εγγυοδοσίας καθ' εαυτή δεν συμβιβάζεται με την απόλυτη συνταγματικά κατοχύρωση ούτε η απαίτηση προηγούμενης αναγγελίας.

Η ελευθερία ομιλίας σε μια συνάθροιση ή διαδήλωση καλύπτεται από την ελευθερία της γνώμης που παραδοσιακά είναι η ελευθερία του λόγου.

Επιπροσθέτως, στην ελευθερία της συναθροίσεως ανήκει και η ελευθερία καθορισμού του χρόνου και του τόπου διεξαγωγής της συγκεκριμένης συναθροίσεως. Και στις δύο περιπτώσεις, ο νόμος προβλέπει περιορισμούς προς προστασία άλλων εννόμων αγαθών.

Όσον αφορά το χρόνο το άρθρο 4 παρ. 3 του ω.794/1971 ορίζει ότι καμία συνάθροιση δεν επιτρέπεται να πραγματοποιείται τις ώρες της κοινής ησυχίας ούτε και να παρατείνεται πέραν της 23^{ης} ώρας.

Όσον αφορά τον τόπο, το άρθρο 6 παρ. 6 του ν.δ. 794/1971 και το π.δ.168/1972 καθορίζουν τους χώρους στους οποίους απαγορεύεται η διεξαγωγή δημόσιας υπαίθριας συναθροίσεως ή η διέλευση πορείας. Έτσι, οι υπηρεσιακές έδρες ή κατοικίες των ανωτάτων οργάνων ή αξιωματούχων του κράτους ή οι πρεσβείες των ξένων κρατών καθώς και η άμεση περιοχή γύρω από αυτές μπορεί, για λόγους ασφαλείας, να χαρακτηριστούν ως χώροι στους οποίους δεν επιτρέπεται ποτέ η διεξαγωγή συναθροίσεων. (Βέβαια στην πράξη είναι πολύ συχνή η διεξαγωγή συναθροίσεων ή κατάληξη πορείας κοντά στην αμερικανική συνήθως Πρεσβεία).

Η ελευθερία της συναθροίσεως δεν περιλαμβάνει και το δικαίωμα εισόδου, διαμονής ή διελύσεως σε ιδιόκτητο ακίνητο χωρίς την άδεια του ιδιοκτήτη. Το ίδιο ισχύει και για τα ιδιόχρηστα δημόσια ακίνητα.

Η ελευθερία της συνάθροισης περιλαμβάνει και την ελευθερία της μη διοργάνωσης ή διεξαγωγής συνάθροισης και της μη συμμετοχής σε συνάθροιση ή αποχώρησης από αυτή (αρνητική ελευθερία συναθροίσεως). Κρατικά επιβεβλημένες, δήθεν "αυθόρμητες" συναθροίσεις, συχνές στα ολοκληρωτικά καθεστάτα, απαγορεύονται από το άρθρο 11.

Όμως η ελευθερία συναθροίσεως δεν αποκλείει ορισμένους κανόνες που καθιστούν ευκολότερη τη διεξαγωγή μιας συνάθροισης και διευκολύνουν το εποπτικό έργο των αστυνομικών αρχών, χωρίς να δυσχεραίνουν την οργάνωση ή διενέργεια της συνάθροισης. Αυτή είναι η υποχρέωση κάθε συνάθροισης να έχει έναν πρόεδρο. Πρόεδρος είναι αυτός που διοργανώνει δημόσια συνάθροιση. Ο πρόεδρος και η οργανωτική επιτροπή (την οποία αυτός ορίζει) είναι υπεύθυνοι για τη νόμιμη διεξαγωγή της συναθροίσεως και μ' αυτούς έχουν κατ' αρχήν επαφή οι αστυνομικές αρχές.

(Είδη συναθροίσεων)

Κατ' αρχήν οι συναθροίσεις διακρίνονται στις δημόσιες και ιδιωτικές.

Δημόσια είναι η συναθροίση όπου μπορεί να προσέλθει και να συμμετάσχει ο καθένας, έστω και υπό προϋποθέσεις στις οποίες μπορεί κατ' αρχήν ο καθένας να ανταποκριθεί όπως π.χ. καταβολή εισιτηρίου.

Ενώ **Ιδιωτική** είναι μια συναθροίση όταν σ' αυτήν συμμετέχουν εκ των προτέρων καθορισμένα πρόσωπα που κλήθηκαν ατομικά ή φέρουν ορισμένη ιδιότητα π.χ. μέλη του Ιατρικού Συλλόγου.

Εν συνεχεία, άλλη διάκριση των συναθροίσεων είναι αυτή που αναφέρθηκε και παραπάνω, σε υπαίθρια και σ' αυτή που λαμβάνει χώρα σε κλειστό χώρο.

Συναθροίση σε **κλειστό χώρο**, έχουμε όταν ο χώρος όπου γίνεται η συναθροίση είναι περικλειστος και η πρόσβαση εκεί είναι δυνατή μόνο από συγκεκριμένη είσοδο ή εισόδους, ώστε να διευκολύνεται ο έλεγχος απ' τους διοργανωτές. Δεν ενδιαφέρει εάν τα εμπόδια που καθιστούν τον χώρο ως κλειστό είναι φυσικά ή τεχνητά και αν πρόκειται για τοίχο ή άλλο είδος περιφράξης.

Υπαίθρια είναι η συναθροίση που γίνεται σε χώρο προσιτό γενικά στον καθένα ανεξάρτητα αν είναι δημόσιος ή ιδιωτικός, στεγασμένος ή μη.

Η υπαίθρια συναθροίση είναι εξ' ορισμού και δημόσια αφού σ' έναν τέτοιο χώρο είναι πρακτικά αδύνατο να ελεγχθεί ποιος προσέρχεται. Δεν ισχύει όμως το αντίστροφο γιατί δημόσια συναθροίση μπορεί να γίνει και σε κλειστό χώρο εάν δεν ασκείται έλεγχος στις εισόδους αυτού του χώρου.

Έτσι, με βάση τις παραπάνω διακρίσεις, γίνεται αντιληπτό ότι στις συναθροίσεις γενικά σε κλειστό χώρο δεν επιτρέπεται να παρίσταται η αστυνομία.

Αυτή μπορεί να επέμβει μόνο κατασταλτικά εφόσον στο χώρο της συναθροίσης τελούνται αξιόποινες πράξεις.

Εν τέλει, γίνεται σαφές ότι η παρουσία της αστυνομίας πρέπει να είναι διακριτική και όχι σε αριθμό μεγαλύτερο απ' τον απαιτούμενο με βάση τις εκάστοτε πραγματικές συνθήκες έτσι ώστε να' ναι πρόσφορη για την διαφύλαξη της δημόσιας ασφάλειας και όχι για την τρομοκράτηση των συναθροιζόμενων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

(Φορείς και πεδίο ισχύος του δικαιώματος της συναθροίσης)

α. Φυσικά - Νομικά πρόσωπα

Κατ' αρχήν πρέπει να επισημανθεί ότι η συναθροίση είναι νοητή μόνο όσον αφορά τα φυσικά πρόσωπα. Όμως οργανωτές μιας συναθροίσης μπορεί να είναι και νομικά πρόσωπα. Έτσι, φορείς του δικαιώματος της συναθροίσης είναι τόσο τα φυσικά όσο και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Άρα, έννομη προστασία κατά της απαγόρευσης μιας συναθροίσεως μπορεί να ζητήσει και ένα νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου. Το ίδιο ισχύει και για ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, που οργανώνουν και διεξάγουν συναθροίσεις.

Σ' αυτό το ατομικό δικαίωμα, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου δεν είναι οι προστατευόμενοι αλλά εκείνοι έναντι των οποίων χορηγείται η προστασία της ελευθερίας συναθροίσεως. Όμως, εύλογα δημιουργείται η απορία για το αν όλα τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου δεν μπορούν να οργανώνουν συναθροίσεις. Η απάντηση είναι ότι μόνο τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των οποίων η αυτοδιοίκηση κατοχυρώνεται απ' το ίδιο το Σύνταγμα μπορούν να οργανώνουν συναθροίσεις κατά την έννοια του α.11 αλλά μόνο για την προώπιση της αυτοδιοίκησης τους έναντι κρατικών παρεμβάσεων π.χ. δικηγοτικός σύλλογος μπορεί να οργανώσει συνάθροιση διαμαρτυρίας για τη θέσπιση νομοθετικών ρυθμίσεων που επιδεινώνουν τις συνθήκες άσκησης της δικηγορίας.

B. Έλληνες - Αλλοδαποί

Φορείς του δικαιώματος της συνάθροισης είναι κατά το άρθρο 11 παρ. 1 Συντάγματος μόνο οι Έλληνες προφανώς λόγω της ιδιάζουσας πολιτικής λειτουργίας του.

Παρ' όλα αυτά, αυτό δεν σημαίνει ότι θεσπίζεται συνταγματική απαγόρευση για τις τυχόν συναθροίσεις των αλλοδαπών, αλλά απλά ότι η ρύθμιση του ζητήματος επαφίεται κατ' αρχήν στον κοινό νομοθέτη με την επιφύλαξη των δεσμεύσεων τις οποίες μπορεί να συνεπάγονται για τον κοινό νομοθέτη κάποιες σχετικές διεθνείς συμβάσεις.

Πολύ σημαντική είναι σε αυτό το σημείο η διάταξη του α. 11 παρ. 1 Ε.Σ.Δ.Α. που αναγνωρίζει σε κάθε πρόσωπο την "ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικώς". Μάλιστα η ΕΣΔΑ δέχθηκε πως μια πραγματική και αποτελεσματική ελευθερία της συνάθροισης δεν διασφαλίζεται απλά μέσω της αποχής του κράτους αλλά επιπλέον το άρθρο 11 ΕΣΔΑ επιβάλλει την λήψη θετικών μέτρων εκ μέρους του κράτους για την προστασία των διαδηλωτών από βιαιότητα αντιφρονούντων.

Πάντως το άρθρο 16 ΕΣΔΑ διευκρινίζει ότι το άρθρο 11 ΕΣΔΑ δεν απαγορεύει την επιβολή περιορισμών στην πολιτική δραστηριότητα των αλλοδαπών. Βέβαια σε κάθε περίπτωση ο περιορισμός δεν μπορεί να εντείνεται μέχρι την πλήρη απαγόρευση και τα περιοριστικά μέτρα πρέπει να είναι αναγκαία και κατάλληλα.

Στο δικαίωμα της συνάθροισης, φορείς είναι κατ' αρχήν κι όσοι ανήκουν σε ιδιαίτερες κατηγορίες προσώπων π.χ. φοιτητές. Περιορισμός μπορεί να γίνει δεκτός ως προς τους φυλακισμένους αφού η συμμετοχή σε συνάθροιση έχει ως λογική προϋπόθεση την προσωπική ελευθερία υπό στενή έννοια την οποία αυτοί στερούνται (εκτός αν βρίσκονται σε άδεια). Ακόμα, οι δημόσιοι υπάλληλοι σύμφωνα με το Σ.29 παρ. 3 δεν μπορούν π.χ. να εγκαταλείψουν την υπηρεσία για να προστρέξουν σε κομματική συνάθροιση.

Φορείς του δικαιώματος της συνάθροισης είναι και οι ανήλικοι από τη στιγμή κατά την οποία αποκτούν τη στοιχειώδη πνευματική ωριμότητα για να το ασκήσουν αυτοπροσώπως, αφού ενώ δεν έχει κανένα νόημα η διάκριση μεταξύ δικαιοκτητικής και δικαιοπρακτικής ικανότητας οπότε αποκτάται αυτή η ωριμότητα είναι πραγματικό ζήτημα που αποδεικνύεται από μόνο το γεγονός της συμμετοχής σε συνάθροιση. Έτσι, για παράδειγμα, ακόμα και μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης θα έχουν το δικαίωμα να συμμετάσχουν σε εκδήλωση διαμαρτυρίας με ή χωρίς τους γονείς του, για την κατάσταση των κτιριακών

εγκαταστάσεων του σχολείου ή για την ελλιπή οδική σήμανση έξω από αυτό ή για τον ανεπαρκή αριθμό διδακτικού προσωπικού κ.ο.κ.

Εν κατακλείδι, από όλα τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι φορείς του δικαιώματος συνάθροισης δεν είναι η ίδια η συνάθροιση, που δεν έχει καμία ύπαρξη πριν ή μετά την διεξαγωγή της, αλλά ο καθένας που συμμετέχει σε αυτήν. Επομένως, δικαίωμα ανενόχλητης διεξαγωγής μιας συναθροίσεως δεν έχει η ίδια η συνάθροισή αλλά αυτοί που συμμετέχουν σε αυτή. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να συνέρχονται "ήσυχα και άοπλα". Γι' αυτό αν μερικά πρόσωπα δεν συμπεριφέρονται "ήσυχα" ή είναι ένοπλα δεν διαλύεται όλη η συνάθροιση αλλά απομακρύνονται αυτά τα πρόσωπα.

(Αποδέκτες του δικαιώματος συνάθροισης)

Αποδέκτης της ισχύος του δικαιώματος είναι κυρίως η κρατική εξουσία, η οποία έχει και την πρακτική δυνατότητα να εμποδίσει την άσκησή του χρησιμοποιώντας τους κατασταλτικούς μηχανισμούς της, σε οριακές περιπτώσεις, μπορεί να προκύψει και ζήτημα προστασίας του δικαιώματος αυτού έναντι των ιδιωτών. Έτσι, οι τρίτοι θα πρέπει να ανεχθούν την παροδική κυκλοφοριακή συμφόρηση που προκαλεί π.χ. πολυπληθής συνάθροιση στο κέντρο της πόλης.

Αντίθετα, ολοήμερος ή και πολυήμερος αποκλεισμός οδικού κόμβου όχι μόνο θίγει την οικονομική ελευθερία και την ελευθερία κίνησης των τρίτων, αλλά δεν μπορεί καν να χαρακτηριστεί ως "συνάθροιση", αφού αυτή εξ ορισμού έχει προσωρινό χαρακτήρα. Έτσι, όσοι συμμετέχουν δεν μπορούν να αντιτάξουν το Σ. 11 παρ. 1 στις τυχόν αξιώσεις αποζημίωσης των θιγόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

(Περιορισμοί του δικαιώματος της συνάθροισης)

α) Γενικοί : Το άρθρο 11 δεν υποβάλλει τη διακήρυξη του δικαιώματος καθ' εαυτό αλλά μόνο την ειδικότερη ρύθμιση των περιορισμών του σε επιφύλαξη του νόμου.

Ωστόσο η ελευθερία των συναθροίσεων δεν σημαίνει και ελευθερία προς αδικοπραξία.

Βέβαια, αυτό δεν ισχύει μόνο για τα εγκλήματα κατά της ζωής ή της περιουσίας. Ισχύει επίσης και για τις παραβιάσεις του κώδικα Οδικής κυκλοφορίας κι εδώ τίθεται το ζήτημα εάν η ελευθερία της συνάθροισης μπορεί να οδηγεί σε παρακώλυση ή και διακοπή της κυκλοφορίας.

(Το ζήτημα της διακοπής της κυκλοφορίας)

Το αίτημα για την υποταγή της οδικής κυκλοφορίας στην ελευθερία των συναθροίσεων δεν είναι καινούριο.

Αδικήματα που ο πολίτης δεν μπορεί να διαπράξει ατιμώρητα ως άτομο δεν γίνονται θεμιτά μόλις το άτομο μεταμορφωθεί σε διαδηλωτή. Μάλιστα, σύμφωνα με το ολλανδικό σύνταγμα, το δικαίωμα της συνάθροισης και διαδήλωσης αναγνωρίζεται χωρίς να θίγεται η ευθύνη του καθενός έναντι του νόμου.

Επομένως, και η συνάθροιση υπάγεται στους γενικούς νόμους σ' αυτούς που προστατεύουν ένα έννομο αγαθό χωρίς να στρέφονται κατά ενός προσώπου ή ομάδας προσώπων ή κατά ορισμένης συναθροίσεως ή του αντικειμένου της, ούτε να καθιστούν αδύνατη ή να δυσχεραίνουν δυσανάλογα την άσκηση του δικαιώματος συναθροίσεως.

Έτσι, σε περίοδο επιδημίας, για παράδειγμα, αν απαγορευθεί προσωρινά η συγκέντρωση πολλών ανθρώπων σε κλειστό χώρο, δεν μπορεί παρ' όλα αυτά να γίνει συνάθροιση με επίκληση του γεγονότος ότι το α. 11 δεν περιέχει επιφύλαξη νόμου ούτε να υποβάλλει η παρ. 2 τις συναθροίσεις σε κλειστό χώρο σε οποιουδήποτε περιορισμούς. Το ίδιο ισχύει και για τη διεξαγωγή συναθροίσεως σε ακίνητο που κηρύχθηκε ετοιμόρροπο ή σε ιστορικό μνημείο όπου για λόγους προστασίας απαγορεύονται οι συναθροίσεις.

Έτσι, σ' αυτές τις περιπτώσεις πρόκειται για γενικούς περιορισμούς που στην πραγματικότητα είναι προσδιορισμοί του ατομικού δικαιώματος. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για τον εννοιολογικό καθορισμό της συναθροίσεως αλλά και της "ήσυχης" και "άοπλης" συναθροίσεως που εξάλλου, είναι και η μόνη που προστατεύεται από το Σύνταγμα.

Εν τέλει οι γενικοί περιορισμοί της ελευθερίας της συναθροίσεως ποτέ δεν δικαιολογούν την επιβολή οποιωνδήποτε προληπτικών υποχρεώσεων στους οργανωτές μιας συνάθροισης όπως την αναγγελία της ή την προηγούμενη άδεια.

Όσον αφορά την αστυνομία, εάν αυτή πληροφορηθεί την προετοιμασία μιας συνάθροισης κατά παράβαση των γενικών νόμων διεξαγωγής της δεν δικαιούται να την απαγορεύσει αλλά μπορεί να επιστήσει την προσοχή των διοργανωτών και του κοινού στις σχετικές απαγορεύσεις και τους περιορισμούς των γενικών νόμων και την ενδεχόμενη ανάγκη επεμβάσεως της αστυνομίας, εάν αυτοί οι κανόνες παραβιασθούν.

Είναι απαραίτητο να επισημανθεί ότι η αστυνομία δεν παύει να είναι υπεύθυνη για την τήρηση της δημόσιας τάξης (συμπεριλαμβανομένης και της οδικής τάξης) μόνο και μόνο επειδή γίνεται μια διαδήλωση ή πορεία. Αποτελεί δική της ευθύνη να διατηρήσει κατά το δυνατόν ρέουσα την οδική κυκλοφορία. Ασφαλώς, πρέπει να σταθμίσει το έννομο αγαθό της οδικής κυκλοφορίας που προστατεύεται στο πλαίσιο της ελευθερίας κινήσεως με την ελευθερία της συναθροίσεως και διαδηλώσεως. Κάθε δημοκρατία πρέπει να είναι διατεθειμένη να ανέχεται ως ένα εύλογο βαθμό την ενόχληση της οδικής κυκλοφορίας για χάρη της ελεύθερης διεξαγωγής διαδηλώσεων και πορειών.

Όμως, καλό είναι να γίνει μια σημαντική διευκρίνιση. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι αστυνομικές αρχές δικαιούνται να ανέχονται την καθήλωση της ελευθερίας κινήσεως κάθε φορά που μια οποιαδήποτε ομάδα αποφασίζει μια πορεία στις κεντρικές αρτηρίες της πόλης. Εκτός από σπάνιες εξαιρέσεις πραγματικά "παλλαϊκών" διαδηλώσεων η αστυνομία πρέπει να επιβάλλει το σεβασμό της ελευθερίας κινήσεως των πολιτών στους πολυσύχναστους δρόμους και κατά το χρόνο της κυκλοφοριακής αιχμής.

B) Ειδικοί περιορισμοί

Ενώ οι συναθροίσεις σε κλειστό χώρο υπάγονται απλώς στους κανόνες του κοινού δικαίου και μπορούν να περιοριστούν ή να διαλυθούν μόνο σε περίπτωση παραβάσεώς τους, οι υπαίθριες συναθροίσεις υπάγονται στους ειδικούς περιορισμούς του Αρ. 11 παρ. 2 Συντ. οι οποίοι επιτρέπουν και την προληπτική απαγόρευση της συναθροίσεως. Επίσης, μόνο στις δημόσιες συναθροίσεις μπορεί να παρίσταται η αστυνομία.

Όμως, η επιτρεπόμενη στις υπαίθριες συναθροίσεις αστυνομική παρουσία υπόκειται σε διάφορους περιορισμούς ώστε να μην υπονομεύεται η ελευθερία της συνάθροισης.

Έτσι, η αστυνομική παρουσία γίνεται πρώτα γνωστή στην διεύθυνση της συναθροίσεως και με την χρησιμοποίηση αστυνομικών οργάνων με στολή, στους συναθροιζομένους.

Έπειτα, η αστυνομική παρουσία περιορίζεται σε εύλογο εκ των περιστάσεων αριθμό.

Τέλος, η δραστηριότητα της αστυνομίας περιορίζεται στην πρόληψη και αποτροπή των κινδύνων του αρ. 11 παρ. 2 κι όχι στην κατασκόπευση της συναθροίσεως, την εγγραφή σε μαγνητοταινίες των εκφωνουμένων λόγων και τη φωτογράφιση των ομιλητών ή των συναθροιζομένων.

Το δικαίωμα συναθροίσεων δεν σημαίνει όμως άσυλο των εγκλημάτων και δεν μπορεί να αντιταχθεί στις κατά τα λοιπά νόμιμες ενέργειες της αστυνομίας για τη διερεύνηση και δίωξη του σοβαρού εγκλήματος.

(Δυνατότητα απαγόρευσης των υπαίθριων συναθροίσεων)

Το Σύνταγμα επιτρέπει την προληπτική απαγόρευση υπαίθριων μόνο συναθροίσεων κι αυτών μόνο για ορισμένους λόγους που αν και είναι ευρέως διατυπωμένοι έχουν πάντως περιοριστεί σε σύγκριση με το Σύνταγμα του 1952.

Το Σύνταγμα για πρώτη φορά διακρίνει μεταξύ της γενικής απαγόρευσης λόγω σοβαρού κινδύνου για τη δημόσια ασφάλεια αφενός και της τοπικής απαγόρευσης λόγω σοβαρής διαταραχής της κοινωνικοοικονομικής ζωής αφετέρου. Το Σύνταγμα αναθέτει τον παραπάνω προσδιορισμό στο νόμο.

Σε περίπτωση σοβαρού κινδύνου της δημόσιας ασφάλειας επιτρέπει το ισχύον Σύνταγμα τη γενική απαγόρευση δημόσιων υπαίθριων συναθροίσεων. Ουσιαστικά πρόκειται για μερική αναστολή του πολιτικά σπουδαιότερου μέρους του δικαιώματος της συνάθροισης που ήταν άγνωστη στα προΐσχύοντα συντάγματα. Πράγματι, στο Σύνταγμα του 1952 στη θεωρία θεωρείτο αμφίβολη η συνταγματικότητα των γενικών απαγορεύσεων.

Μάλιστα, το ν.δ. 795/1971 χωρίς να ορίζει την έννοια της δημόσιας ασφάλειας, προσθέτει και τη δημόσια τάξη. Εφόσον, όμως αυτός ο λόγος δεν αναφέρεται στο Σύνταγμα, δεν μπορεί να στηρίζει την εκ των προτέρων απαγόρευση μιας συνάθροισης, αν και η παράβαση γενικών νόμων που προστατεύουν τη δημόσια τάξη μπορεί να οδηγήσει στη διάλυση της ήδη διεξαγόμενης συνάθροισης.

Μια υπαίθρια συνάθροιση μπορεί υπό το ισχύον σύνταγμα να απαγορευθεί κι αν απ' τη διεξαγωγή της απειλείται σοβαρή διαταραχή της κοινωνικοοικονομικής ζωής. Βέβαια, αυτή η διατύπωση είναι πολύ αόριστη κι εύκολα μπορεί να γίνει κατάχρηση της.

Προφανώς, πρόκειται για λόγο που μπορεί να συντρέχει κι όταν δεν απειλείται καθόλου η δημόσια ασφάλεια.

Από την άλλη πλευρά δεν αρκεί οποιαδήποτε αλλά απαιτείται η "σοβαρή" διαταραχή της κοινωνικοοικονομικής ζωής. Μια τέτοια διαταραχή μπορεί π.χ. να θεωρηθεί ότι συντρέχει στις περιπτώσεις όπου απειλείται απ' τη συνάθροιση αξιόποινη διατάραξη της κοινής ειρήνης ή διακινδύνευση της ασφάλειας των συγκοινωνιών. Όμως, σ' αυτή την περίπτωση η συνάθροιση δεν θα ήταν "ήσυχη" οπότε ούτως ή άλλως δεν θα απολάμβανε την προστασία του άρθρου 11 Συντάγματος.

Παρ' όλα αυτά, τίθεται και το ερώτημα πότε η αρμόδια αρχή θα μπορούσε να διαλύσει μια ήδη διεξαγόμενη συνάθροιση. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να γίνει είτε λόγω παραβάσεως των γενικών νόμων είτε λόγω προκλήσεως των κινδύνων που αναφέρει το άρθρο 11 παρ. 2 εδ.β'. Μία συνάθροιση που διεξάγεται παρ' όλο που είχε νόμιμα απαγορευθεί ή χωρίς την εκπλήρωση των νόμιμα επιβληθέντων όρων μπορεί να διαλυθεί πάντα.

Αντίθετα δεν είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα η προβλεπόμενη από το ν.δ. 794/1971 διάλυση μιας συνάθροισης γιατί οι οργανωτές της δεν απολάμβαναν το δικαίωμα συνάθροισης ή γιατί δεν γνωστοποίησαν με τον τρόπο που πρέπει τη σχεδιαζόμενη συνάθροιση. Σ' αυτή την τελευταία περίπτωση η συνταγματική προστασία κι αυτών των αυθόρμητων συναθροίσεων δεν συμβιβάζεται με τη διάλυση αυτών που δεν αναγγέλθηκαν τουλάχιστον 48 ώρες πριν απ' τη διεξαγωγή τους.

Βέβαια, όταν τίθεται ζήτημα για την εκ των προτέρων απαγόρευση μιας σχεδιαζόμενης ή για τη διάλυση μιας ήδη διεξαγόμενης συνάθροισης πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής:

- 1) Η απαγόρευση δεν επιτρέπεται εφόσον οι επικείμενοι κίνδυνοι από τη διεξαγωγή της συναθροίσεως μπορούν να αποτραπούν με ηπιότερα αστυνομικά μέσα (αρχή της αναλογικότητας). Έτσι δεν επιτρέπεται η απαγόρευση αν οι κίνδυνοι αποτρέπονται με την παρουσία της αστυνομίας στην υπαίθρια συνάθροιση ή με τη διεξαγωγή της συνάθροισης υπό όρους (π.χ. μετάθεση του χρόνου ή τόπου της συνάθροισης). Η μη τήρηση των όρων αυτών μπορεί να θεμελιώσει τη διάλυση της συνάθροισης. Όμως, η αστυνομική αρχή δεν μπορεί να επιβάλλει ως όρο διεξαγωγής συνάθροισης σε κλειστό χώρο την παρουσία οργάνων της, γιατί έτσι θα καταστρατηγηίτο η συνταγματική πρόβλεψη της αστυνομικής παρουσίας μόνο στις υπαίθριες συναθροίσεις.

- 2) Το Σύνταγμα για πρώτη φορά επιβάλλει την αιτιολόγηση των ρυθμιζόμενων περιπτώσεων απαγόρευσης συναθροίσεων. Η αιτιολογία πρέπει να αφορά τόσο την ύπαρξη ενός απ' τους λόγους που αναφέρει το 11 παρ. 2 εδ.β' όσο και τη σοβαρότητα του. Επιπλέον, ο νόμος απαιτεί σωστά ότι η απόφαση πρέπει να αναφέρει και τους λόγους αδυναμίας αποτροπής του κινδύνου με άλλα μέτρα ηπιότερα της απαγόρευσης. Αλλά και η απαγόρευση που επιβάλλει όρους για τη διεξαγωγή της συνάθροισης πρέπει κι αυτή να αναφέρει τους λόγους που θεμελιώνουν την επιβολή των όρων και δικαιολογούν την αδυναμία αποτροπής του κινδύνου σ' ένα προστατευόμενο έννομο αγαθό με την επιβολή ηπιότερων όρων.

- 3) Η απόφαση σχετικά με την απαγόρευση πρέπει να κοινοποιείται στο διοργανωτή ή πρόεδρο της συνάθροισης. Το ν.δ. 794/1971 επιβάλλει την κοινοποίηση τουλάχιστον 8 ώρες πριν την έναρξη της συνάθροισης. Αλλά ο νόμος ξεκινά απ' την υποχρέωση αναγγελίας τουλάχιστον 48 ώρες πριν από τη συνάθροιση. Δεδομένου, όμως, ότι είναι θεμιτές κι οι αυθόρμητες συναθροίσεις, η κοινοποίηση της απαγόρευσης αρκεί να γίνει μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα από τότε που η αστυνομία έλαβε γνώση.

Η αστυνομία πριν προβεί στη διάλυση μιας συνάθροισης που δεν τηρεί τους επιβληθέντες όρους ή που δεν είναι ή παύει να είναι "ήσυχη" και "άοπλη" οφείλει να ζητήσει από τους διευθύνοντες τη συνάθροιση είτε να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την αποκατάσταση της νόμιμης διεξαγωγής της είτε να κηρύξουν τη λήξη της. Μόνο αν εκείνοι αρνηθούν ή αδυνατούν να συμμορφωθούν η αστυνομία δικαιούται να προβεί στη διάλυση της συνάθροισης.

Εν συνεχεία η απόφαση περί της διαλύσεως μιας συναθροίσεως πρέπει να γνωστοποιηθεί (με megάφωνα) στους συναθροιζομένους, οπότε κι αυτοί πρέπει να απομακρυνθούν.

Αυτή η διαδικασία δεν είναι κατ' αρχήν απαραίτητη αν διεξάγεται συνάθροιση παρά την προηγούμενη προειδοποίηση κι αφού έχει κοινοποιηθεί απαγόρευσή της. Η συμμετοχή σε μια τέτοια συνάθροιση συγκροτεί την αξιόποινη πράξη της "θρασύτητας κατά της αρχής". Η γνωστοποίηση της απαγορευτικής απόφασης προς τους συμμετέχοντες στη συνάθροιση είναι σκόπιμη, αφού δεν μπορεί να είναι βέβαιο ότι όλοι οι συμμετέχοντες είναι ενήμεροι του παρανόμου χαρακτήρα της συναθροίσεως.

4) Αν μετά τη γνωστοποίηση της απόφασης για τη διάλυση της συνάθροισης, οι συμμετέχοντες σ' αυτή δεν απομακρύνονται με τη θέλησή τους επιτρέπεται η επιβολή άμεσου καταναγκασμού σύμφωνα με το νόμο. Εδώ, όπως γίνεται κατανοητό, είναι απαραίτητη η συμμόρφωση στην αρχή της αναλογικότητας.

(Ειδικές κυριαρχικές σχέσεις)

Ειδικοί περιορισμοί προβλέπονται και για τις ειδικές κυριαρχικές ή εξουσιαστικές σχέσεις των δικαστικών, διοικητικών και στρατιωτικών υπαλλήλων, σύμφωνα με το α. 29 παρ. 3 Συντάγματος. Είναι σημαντικά τα εξής:

α) Η διοργάνωση κομματικής συνάθροισης ή διαδήλωσης αποτελεί όχι μόνο εκδήλωση υπέρ πολιτικού κόμματος αλλά και ενεργό δράση υπέρ του κόμματος. Άρα, απαγορεύεται για όλους τους υπαλλήλους.

β) Το ίδιο ισχύει και για τη διαφήμιση της κομματικής συνάθροισης, πώληση εισιτηρίων, διανομή προσκλήσεων κλπ.

γ) Η συμμετοχή, βέβαια, σε κομματική συνάθροιση δεν αποτελεί κατ' ανάγκη εκδήλωση υπέρ του κόμματος ούτε κι ενεργό δράση υπέρ αυτού. Εξαρτάται απ' το είδος της συναθροίσεως (συμμετοχή σε κομματική διαδήλωση ή πορεία αποτελεί συνήθως εκδήλωση υπέρ του κόμματος) κι από τη συμπεριφορά του συγκεκριμένου υπαλλήλου (κραυγές, χειρονομίες, ειδική αμφίεση, υποστήριξη πανώ κ.ο.κ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

Βασικά στοιχεία της συνάθροισης:

- 1) οντολογικό - τελεολογικό στοιχείο. Γεωγραφικό - τοπικό στοιχείο
- 2) διαστάσεις του δικαιώματος της συνάθροισης
- 3) επιθετική συνάθροιση
- 4) αναστολή του δικαιώματος

(1. Οντολογικό - τελλολογικό στοιχείο)

Συνάθροιση είναι η συνάντηση περισσοτέρων ατόμων σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο, δημόσιο ή ιδιωτικό.

Όμως, αυτός ο ευρύτερος ορισμός περιλαμβάνει μόνο το οντολογικό στοιχείο (corpus) της συνάθροισης και δεν αναφέρεται στο πνευματικό ή τελλολογικό στοιχείο, το σκοπό (animus). Με το συνυπολογισμό κι αυτού του δεύτερου στοιχείου, η συνάθροιση μπορεί να οριστεί ως η συγκέντρωση περισσοτέρων ατόμων με κοινότητα σκοπού. Σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει και η πρόθεση διαδήλωσης του επιδιωκόμενου σκοπού.

Το Σύνταγμα δεν παρέχει ορισμό της έννοιας της συνάθροισης ούτε και εξουσιοδότηση στον κοινό νομοθέτη να προσδιορίσει τα ειδικότερα στοιχεία της. Η έλλειψη ειδικής εξουσιοδότησης δεν εμποδίζει τον κοινό νομοθέτη ο οποίος στο πλαίσιο της γενικής ρυθμιστικής του αρμοδιότητας μπορεί να παρέμβει και να προσδιορίσει το εννοιολογικό περιεχόμενο της συνάθροισης. Οποιοσδήποτε ορισμός (είτε προέρχεται απ' το νόμο είτε απ' την επιστήμη ή τη νομολογία) δεν είναι δεσμευτικός για τον εφαρμοστή του δικαίου κατά το μέτρο που δεν επιβάλλεται απ' τις συνταγματικές διατάξεις.

Βέβαια, το πρώτο στοιχείο της συνάθροισης είναι το οντολογικό. Συνάθροιση είναι η συνάντηση περισσότερων ατόμων. Για συνάθροιση πρόκειται εφόσον συναντώνται περισσότερα άτομα. Έτσι, η συνάντηση περισσότερων ατόμων αποτελεί το οντολογικό στοιχείο της συνάθροισης (corpus). Η απλή συνάντηση έχει την έννοια της συρροής ατόμων, ότι συνεντρύσκονται περισσότερα άτομα χωρίς να απαιτείται π.χ. να συνομιλήσουν. Η συνάντηση έχει αναγκαία χρονική και τοπική διάσταση. Ο αριθμός των ατόμων είναι ακαθόριστος.

Εννοείται, βέβαια, πως δεν πρόκειται για συνάθροιση όταν υπάρχει μόνο ένα άτομο.

Ο corpus, η συνύπαρξη περισσότερων ανθρώπων σε δεδομένο τόπο και χρόνο αποτελεί κοινό στοιχείο συνάθροισης και απλής συνάντησης.

Η συνάθροιση ως συνάντηση περισσοτέρων ατόμων έχει χρονικό προσδιορισμό δηλ. αναγκαία αναφέρεται σε συγκεκριμένο χρόνο. Ο εννοιολογικός προσδιορισμός της συνάθροισης απαιτεί την ταυτόχρονη παρουσία περισσοτέρων ατόμων.

Την έννοια της συνάθροισης προσδιορίζει επίσης το τοπικό και γεωγραφικό στοιχείο. Η συνάντηση προϋποθέτει την ταυτόχρονη ύπαρξη περισσοτέρων ατόμων κι αναγκαία αναφέρεται σε ορισμένο τόπο.

Η συνάθροιση μπορεί, κατ' αρχήν, να πραγματοποιηθεί οπουδήποτε. Έτσι, για τις διακρίσεις των συναθροίσεων σε ιδιωτικές και δημόσιες, κριτήριο θεωρείται ο τόπος διεξαγωγής.

Όμως, εκτός αυτών, βασικό στοιχείο για τη συνάθροιση είναι κι αυτό της προηγούμενης οργάνωσης. Απ' τη συνάθροιση διαφέρει η απλή συνάντηση ή απλή συρροή (ή όπως αλλιώς λέγεται η συγκέντρωση) κατά το ότι η συρροή των προσώπων είναι τυχαία, χωρίς προκαθορισμό, προηγούμενη συνεννόηση ή οργάνωση, πράγμα που αναφέρθηκε και προηγουμένως. Άρα στην έννοια της συνάθροισης δεν υπάγονται οι απλές συγκεντρώσεις που πραγματοποιούνται τυχαία και χωρίς προηγούμενη συνεννόηση.

Αλλά αυτή η διαφορά δεν είναι κυρίαρχη γιατί κι οι αυθόρμητες συγκεντρώσεις αποτελούν συναθροίσεις, οι οποίες προστατεύονται από το Σύνταγμα. Στο άρθρο 11 ο συντακτικός νομοθέτης προστατεύει οποιουδήποτε είδους συνάθροιση περισσοτέρων

ατόμων ανεξάρτητα από προηγούμενη συνεννόηση ή οργάνωση ή το είδος του επιδιωκόμενου σκοπού.

Παρ' όλα αυτά, περισσότερες δυσκολίες εμφανίζει το πνευματικό τελολογικό στοιχείο της συνάθροισης (animus). Το στοιχείο ενδιαφέρει ανεξάρτητα αλλά και σχετικά με το περιεχόμενο του σκοπού. Για συνάθροιση πρόκειται εφόσον τα συναντώμενα άτομα επιδιώκουν κοινό σκοπό. Εφόσον, μάλιστα, διαδηλώνεται ο σκοπός, πρόκειται ειδικότερα για διαδήλωση. Η ενότητα του σκοπού είναι χαρακτηριστικό της συνάθροισης. Απλή συνάντηση κι όχι συνάθροιση είναι π.χ. η συρροή προσώπων σε καφεενία, ψυχαγωγικά κέντρα ή χώρους δημοσίων θεαμάτων.

Βέβαια, οι συναθροίσεις μπορούν να διακρίνονται σε διάφορα είδη κι αναλόγως των προβαλλομένων αιτημάτων. Έτσι, το δικαίωμα του συνέρχεσθαι ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο ασκείται έχει πολιτικό χαρακτήρα, εφόσον επιδιώκεται πολιτικό αποτέλεσμα, ή κοινωνικό χαρακτήρα εφόσον ασκείται για λόγους ή επαγγελματικούς ή μορφωτικούς ή ευρύτερα κοινωνικούς.

Εν τέλει, το δικαίωμα του συνέρχεσθαι προστατεύει την ελευθερία της ομαδικής κίνησης και κυρίως ασκείται για πολιτικούς σκοπούς αλλά και για ευρύτερες επιδιώξεις που ανήκουν στον κοινωνικό χώρο.

(2. Διαστάσεις του δικαιώματος της συνάθροισης)

Αμυντικό περιεχόμενο: Τα αμυντικά δικαιώματα που απορρέουν από την αντικειμενική αρχή της ελεύθερης συνάθροισης έχουν απόλυτο χαρακτήρα και στρέφονται όχι μόνο ενάντια στην κρατική αλλά και στην ιδιωτική εξουσία. Ο συντακτικός νομοθέτης κατοχυρώνει την ελευθερία διοργάνωσης και συμμετοχής σε συναθροίσεις ανεξάρτητα απ' το είδος της δύναμης που την απειλεί, ανεξάρτητα αν προέρχεται απ' την κρατική ή ιδιωτική εξουσία.

Το δικαίωμα του συνέρχεσθαι ανήκει στα κλασικά ατομικά δικαιώματα και στρέφεται κατά της κρατικής εξουσίας από της οποίας τις επεμβάσεις και τις απειλές προστατεύει τα άτομα. Το δικαίωμα του συνέρχεσθαι είναι δικαίωμα που μόνο σε δημοκρατικό πλαίσιο κρατικής οργάνωσης μπορεί να ασκηθεί. Κατά του κράτους το δικαίωμα του συνέρχεσθαι στρέφεται τόσο ως αμυντικό όσο και ως προστατευτικό δικαίωμα. Το κράτος υποχρεούται όχι μόνο να απέχει από οποιαδήποτε επέμβαση που θα παρεμπόδιζε την ελευθερία συμμετοχής σε συναθροίσεις αλλά ταυτόχρονα οφείλει να εξασφαλίζει και τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος π.χ. η αστυνομία που παρίσταται σε συνάθροιση υποχρεούται όχι μόνο να μην ενοχλήσει η ίδια τα συμμετέχοντα άτομα αλλά και να εμποδίσει τυχόν τρίτα άτομα που παρακωλύουν τη συνάθροιση.

Βέβαια, η παρεμπόδιση με οποιοδήποτε τρόπο της συμμετοχής του ατόμου σε συναθροίσεις, είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί όχι μόνο απ' την κρατική εξουσία αλλά και από τα άτομα ή τις κάθε είδους κοινωνικές δυνάμεις π.χ. είναι δυνατό η απαγόρευση συμμετοχής ή ο εξαναγκασμός συμμετοχής σε συνάθροιση να προέρχεται απ' τον πατέρα ή και τον εργοδότη κ.ο.κ. Κατά συνέπεια, το δικαίωμα του συνέρχεσθαι ανήκει στα "επιδεκτικά διαπροσωπικής ενέργειας" θεμελιώδη δικαιώματα. Η διαπροσωπική ενέργεια του δικαιώματος του συνέρχεσθαι δεν περιέχει και το προστατευτικό ή διεκδικητικό

περιεχόμενο του δικαιώματος. Οι ιδιώτες υποχρεούνται να μην παρενοχλούν επεμβαίνοντας αρνητικά, όχι όμως και να προβαίνουν σε ενέργειες θετικές για την εξασφάλιση του δικαιώματος. Ο συμβατικός περιορισμός του δικαιώματος του συνέρχεσθαι δεν έχει νομική υπόσταση, αφού αντίκειται στην αντίστοιχη συνταγματική διάταξη αλλά και στα χρηστά ήθη. Επίσης, το δικαίωμα του συνέρχεσθαι στρέφεται και κατά ομάδων ή ενώσεων προσώπων όπως είναι τα σωματεία και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις ή τα πολιτικά κόμματα τα οποία δεν επιτρέπεται να εξαναγκάζουν σε συμμετοχή σε συγκεκριμένη συνάθροιση καθ' ότι ένας τέτοιος εξαναγκασμός θα αλλοίωνε τον εκούσιο χαρακτήρα του δεσμού ατόμου - ομάδας.

Προστατευτικό περιεχόμενο: Η προστατευτική αξίωση στρέφεται προς το κράτος στο οποίο και αντιστοιχεί προστατευτική υποχρέωση. Το κράτος υποχρεούται να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα προστατευτικά μέτρα για τη διεξαγωγή των συναθροίσεων (π.χ. ρυθμίσεις της κυκλοφορίας κ.ο.κ.)

Διεκδικητικό περιεχόμενο: Το διεκδικητικό περιεχόμενο της συνάθροισης δεν στρέφεται στην ικανοποίηση του ίδιου του δικαιώματος αλλά στην πραγμάτωση του περιεχομένου άλλων δικαιωμάτων. Η πραγματοποίηση συναθροίσεων αποτελεί, πολλές φορές, ισχυρό μέσο διεκδίκησης για την ικανοποίηση διαφόρων αιτημάτων.

(3. Επιθετική Συνάθροιση)

Επιθετική (ή απειλητική) είναι η μη προστατευόμενη απ' το Σύνταγμα συγκέντρωση στην οποία εκδηλώνεται η απειλή τέλεσης βιαιοπραγιών.

Έτσι, επιθετική ή απειλητική συγκέντρωση είναι το αντίθετο της ήσυχης, είναι δηλαδή η μη ήσυχη συγκέντρωση. Επιθετική, επίσης, είναι η μη άοπλη δηλ. η ένοπλη συγκέντρωση. Επομένως, οι συγκεντρώσεις αυτές δεν εμπίπτουν στη συνταγματική έννοια της συνάθροισης και δεν προστατεύονται με τις συνταγματικές διατάξεις. Το Σύνταγμα δεχόμενο μόνο τις ήσυχες κι άοπλες συγκεντρώσεις απαγορεύει τη βιαιοπραγία.

Η επιθετική συγκέντρωση συνδέεται με την απειλή ή χρήση βίας. Για τον χαρακτηρισμό συγκέντρωσης ως επιθετικής αρκεί η απειλή βίας. Βέβαια, συνήθως επιθετική είναι η συγκέντρωση όπου γίνεται χρήση βίας.

Έτσι, η απειλή βίας είναι απαραίτητο στοιχείο για τον χαρακτηρισμό της συγκέντρωσης ως επιθετικής (μη ήσυχης).

Επιπροσθέτως, επιθετική είναι η συνάθροιση που επιδιώκει σκοπούς επαναστατικούς ή εγκληματικούς. Ο επιθετικός χαρακτήρας προκύπτει από τον ίδιο το σκοπό της συνάθροισης.

Όμως, επιθετική είναι η συνάθροιση κι αν ακόμα ο σκοπός της δεν είναι επαναστατικός ή εγκληματικός αλλά έχει εκδηλωθεί η πρόθεση χρήσης βίας. Αυτό συμβαίνει π.χ. όταν διακηρύσσεται σοβαρά απ' τους οργανωτές ότι θα χρησιμοποιηθούν και παράνομα μέσα ή ότι θα ανταχθεί βία. Επιθετική είναι η συγκέντρωση όταν εκτοξεύονται απειλές ικανές να προκαλέσουν φόβο εναντίον οργάνων προκειμένου να επηρεάσουν τη λήψη απόφασης.

Ακόμα, επιθετική είναι η συνάθροιση κι όταν δεν εκδηλωθεί πρόθεση τέλεσης βιαιοπραγιών αλλά αντικειμενικά διαφαίνεται τέτοιος κίνδυνος από τα χρησιμοποιούμενα αντικείμενα όπως όπλα ή άλλα εξαρτήματα. Ειδική μορφή επιθετικής συγκέντρωσης είναι η ένοπλη (η οποία προβλέπεται ειδικά από συνταγματική διάταξη).

Βέβαια, πρέπει να διευκρινισθεί ότι όπλα δεν είναι μόνο τα ειδικά κατασκευασμένα με την τεχνική έννοια του όρου αλλά οποιοδήποτε αντικείμενο είναι πρόσφορο για την τέλεση βιαιοπραγίας και δεν συνηθίζεται κανείς να έχει μαζί του (π.χ. σανίδες, λοστοί κ.ο.κ.)

Έστω κι αν δεν υπάρχουν όπλα πρέπει να θεωρηθεί επιθετική η συνάθροιση όταν χρησιμοποιούνται σύμβολα ή άλλα αντικείμενα ενδεικτικά βίας (π.χ. μάσκες, αγκυλωτοί σταυροί κ.ο.κ.)

Πρέπει να σημειωθεί ότι επιθετικές είναι οι συγκεντρώσεις όταν τελούνται παράνομες πράξεις που κυρίως εμποδίζουν την άσκηση των δικαιωμάτων των άλλων. Δεν είναι, λοιπόν, ήσυχη αλλά επιθετική η συγκέντρωση, όταν όχι απλά δυσχεραίνεται αλλά αποκόπτεται θεληματικά η διέλευση όπως π.χ. αποκλεισμός αστικών ή εθνικών οδών με οποιοδήποτε τρόπο όπως με αυτοκίνητα ή γεωργικά μηχανήματα, με φωτιές ή οδοφράγματα ή ακόμα και με τα σώματα των διαδηλωτών. Είναι επίσης επιθετική η συγκέντρωση όταν αποκλείονται ή καταλαμβάνονται κτίρια δημόσια ή ιδιωτικά.

Ιδιαίτερη σημασία έχει ο καθορισμός του υποκειμένου δηλ. του δράστη της επαπειλούμενης βιαιοπραγίας στον οποίο βασίζεται το κριτήριο για το χαρακτηρισμό της συγκέντρωσης ως επιθετικής. Εφόσον δράστες των επιθετικών ενεργειών είναι οι διοργανωτές, τότε η συγκέντρωση είναι επιθετική. Εφόσον οι επιθετικές ενέργειες προέρχονται από μικρό μέρος των διαδηλωτών χωρίς την προτροπή ή την ανοχή αλλά, αντίθετα, με την αποδοκιμασία και την προσπάθεια απομόνωσης από το μεγάλο μέρος των διαδηλωτών τότε η συνάθροιση δεν χάνει τον χαρακτήρα της. Οι βιαιοπραγούντες δεν προστατεύονται συνταγματικά και είναι απαραίτητη η επέμβαση της αστυνομίας προκειμένου να προστατευθεί η συνάθροιση. Αν αντίθετα η εκδήλωση βιαιοπραγίας προσλάβει μεγάλη έκταση τότε η συνάθροιση χάνει τον ήσυχο χαρακτήρα της. Σε πολλές περιπτώσεις επιχειρείται η μετατροπή ήσυχων συναθροίσεων σε επιθετικές, ώστε να ματαιωθεί ο σκοπός τους και να προκληθεί η επέμβαση της αστυνομίας. Επειδή ακριβώς κατά τη διάρκεια των συναθροίσεων ελλοχεύει ο κίνδυνος της μετατροπής τους σε μη ήσυχες συγκεντρώσεις, για αυτό το λόγο σε πολλές περιπτώσεις, οι ίδιοι οι οργανωτές και οι συμμετέχοντες αναλαμβάνουν την περιφρούρηση της συνάθροισης.

(4. Αναστολή του δικαιώματος της συνάθροισης)

Εν κατακλείδι, οι προστατευτικές της ελευθερίας της συνάθροισης διατάξεις του άρθρου 11 του Συντάγματος, συγκαταλέγονται σε εκείνες που υπόκεινται σε αναστολή όταν εφαρμόζεται ο νόμος για την κατάσταση πολιορκίας σύμφωνα με το άρθρο 48 του Συντάγματος.

Περίληψη, Λήμματα

Το δικαίωμα της συνάθροισης είναι ένα δικαίωμα το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Συντάγματος και συνιστάται στη συγκέντρωση περισσότερων ατόμων σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο, δημόσιο ή ιδιωτικό με κοινότητα σκοπού. Για να απολαμβάνει μια συνάθροιση την προστασία του αρ. 11 θα πρέπει οπωσδήποτε να είναι ήσυχη και άοπλη. Τα είδη των συναθροίσεων είναι ιδιωτικές και δημόσιες καθώς επίσης και οι υπαίθριες και αυτές που λαμβάνουν χώρα σε κλειστό χώρο.

Όσον αφορά την παρουσία της αστυνομίας αυτή μπορεί να παρίσταται μόνο στις δημόσιες συναθροίσεις. Όσον αφορά τις υπαίθριες συναθροίσεις, η αστυνομία μπορεί να τις απαγορεύει μόνο όταν υπάρχει σοβαρός κίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια ή όταν επίκειται σοβαρή διαταραχή της κοινωνικοοικονομικής ζωής.

Σε αναφορά με το ζήτημα της διακοπής της κυκλοφορίας, οι συναθροιζόμενοι δεν μπορούν να παρακωλύουν τη συγκοινωνία σε κεντρική αρτηρία της πόλης με το να στέκονται, να κάθονται ή να ξαπλώνουν στο δρόμο γιατί τότε δεν πληρείται η προϋπόθεση του συνέρχεσθαι ησύχως, άρα μια τέτοια συνάθροιση δεν προστατεύεται από το άρθρο 11 του Συντάγματος. Επιπροσθέτως, δεν μπορεί να γίνει επιτρεπτή η παρακώλυση της συγκοινωνίας για μεγάλο χρονικό διάστημα (π.χ. συναθροιζόμενοι που "κλείνουν" τους δρόμους για μέρες) αφού κάτι τέτοιο δεν θα προσidiaζε στη συνάθροιση, η οποία έχει προσωρινό χαρακτήρα. Γενικά, η αστυνομία πάντα μπορεί να διαλύσει μια συνάθροιση η οποία διεξάγεται παρ' ότι έχει απαγορευθεί ή όταν δεν έχουν εκπληρωθεί οι όροι της.

Εν τέλει, κάθε δημοκρατία πρέπει να ανέχεται ως ένα βαθμό την ενόχληση της οδικής κυκλοφορίας όταν πρόκειται για μια συνάθροιση, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι πρέπει να γίνεται ανεκτή η καθήλωση της ελευθερίας κινήσεως κάθε φορά που μια ομάδα ανθρώπων αποφασίζει να προβεί σε μια πορεία ή διαδήλωση.

Λήμματα : συνάθροιση, ήσυχη, άοπλη, παρακώλυση συγκοινωνίας, επέμβαση της αστυνομίας, υπαίθριες συναθροίσεις, δημόσιες - ιδιωτικές συναθροίσεις, φορείς - αποδέκτες του δικαιώματος της συνάθροισης.

Βασικά συμπεράσματα

Το δικαίωμα της συνάθροισης αποτελεί ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

Είναι πολύ σημαντικό για κάθε πολίτη ενός δημοκρατικού κράτους να γνωρίζει πως έχει το δικαίωμα να συσπειρωθεί με άλλους συμπολίτες του που έχουν τον ίδιο σκοπό προκειμένου να επιδιώκουν και να πετύχουν την υλοποίηση κάποιου αιτήματός τους.

Η συνάθροιση προστατεύεται από το άρθρο 11 του Συντάγματος αλλά μόνο υπό δύο προϋποθέσεις: να είναι ήσυχη δηλαδή να μην εκδηλώνονται πράξεις βιαιοπραγίες και άοπλη, δηλαδή οι συναθροιζόμενοι να μην φέρουν πάνω τους όπλα γιατί τότε η συνάθροιση θεωρείται ένοπλη και δεν προστατεύεται από το Σύνταγμα.

Όμως, αυτό που προβληματίζει σχετικά με το δικαίωμα της συνάθροισης είναι εάν αυτό το δικαίωμα μπορεί να αποτελέσει πρόφαση και αιτιολογία για τον αποκλεισμό κεντρικών οδικών αξόνων δηλαδή για την παρακώλυση της κυκλοφορίας.

Σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση η κάθε κοινωνία μπορεί να ανεχθεί την ενόχληση της οδικής κυκλοφορίας για χάρη της ελεύθερης διεξαγωγής πορειών και διαδηλώσεων όμως έως ένα εύλογο βαθμό. Δεν είναι επιτρεπτό κάθε φορά που μια οποιαδήποτε ομάδα ατόμων θέλει να διαμαρτυρηθεί, να εμποδίζει την ελευθερία κίνησης του κάθε πολίτη παρακωλύοντας την ομαλή διεξαγωγή της κυκλοφορίας.

Ακόμα, κανείς δεν έχει το δικαίωμα στο όνομα του δικαιώματος της συνάθροισης να προβαίνει σε πολυήμερο αποκλεισμό των δρόμων αφού κάτι τέτοιο αντιβαίνει στον ορισμό της συνάθροισης, μιας και η συνάθροιση χαρακτηρίζεται από προσωρινότητα.

Βέβαια, αυτό δεν σημαίνει ότι η αστυνομία έχει το δικαίωμα οποιαδήποτε στιγμή να διαλύει μια συνάθροιση, χωρίς να έχουν προηγηθεί άλλες προπαρασκευαστικές ενέργειες.

Εν κατακλείδι, γίνεται αντιληπτό ότι το δικαίωμα της συνάθροισης αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για την ελευθερία του λόγου και την έκφραση της γνώμης ενώ παράλληλα αποτελεί μια απ' τις σημαντικότερες εκφάνσεις της κοινωνικοποίησης και της συμμετοχής του ατόμου στο πολιτικό γίγνεσθαι. Παρά ταύτα, τίθενται κάποια όρια στην άσκηση αυτού του δικαιώματος προκειμένου να μη γίνεται κατάχρηση του. Το δικαίωμα της συνάθροισης μπορεί να δικαιολογεί την ενόχληση της οδικής κυκλοφορίας αλλά όχι και να αιτιολογεί τον πλήρη αποκλεισμό της.

Βιβλιογραφία

- Γεωργακόπουλος Κωνσταντίνος : "Πανεπιστημιακές Παραδόσεις κατά το Σύνταγμα του 1968"
 - Δαγτόγλου Π.Δ. : "Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα 2^η αναθεωρημένη έκδοση, τόμος Β'
 - Δημητρόπουλος Ανδρέας : "Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό μέρος. Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, τόμ. ΙΙΙ ΗΜ. Β" Αθήνα 2005
- * Χρυσόγονος Κώστας : "Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα" 1998

